

Beleid
Bijlage 2 van het Plan-MER Bestemmingsplan Buitengebied
Zuidoost

Gemeente Enschede

19 augustus 2011

Definitief rapport

9T6140.01

A COMPANY OF

ROYAL HASKONING

HASKONING NEDERLAND B.V.
PLANNING & TRANSPORT

Barbarossastraat 35
Postbus 151
6500 AD Nijmegen
+31 (0)24 328 42 84 Telefoon
+31 (0)24 360 95 66 Fax
info@nijmegen.royalhaskoning.com E-mail
www.royalhaskoning.com Internet
Arnhem 09122561 KvK

Documenttitel Beleid
 Bijlage 2 van het Plan-MER
 Bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost
Verkorte documenttitel Plan-MER Enschede, bijlage 2
 Status Definitief rapport
 Datum 19 augustus 2011
 Projectnaam Plan-m.e.r. Enschede
Projectnummer 9T6140.01
Opdrachtgever Gemeente Enschede
Referentie 9T6140.01/R0005/Nijm

Auteur(s) drs. H.C.N. (Harrie) van der Putten
Collegiale toets Drs. Ing. C.A. Algra
Datum/paraaf 19-8-2011
Vrijgegeven door Drs. Ing. C.A. Algra
Datum/paraaf 19-8-2011

INHOUDSOPGAVE

		Blz.
1	BELEID	1
1.1	Europees beleid	1
1.2	Rijksbeleid	2
1.2.1	Ruimtelijke ordening	2
1.2.2	Ammoniak	4
1.2.3	Mestvergisting	5
1.2.4	Dierenwelzijn	5
1.2.5	Natuur	8
1.2.6	Overig	13
1.3	Provinciaal beleid	15
1.4	Gemeentelijk beleid	18

1 BELEID

De beleidsruimte bij het opstellen van bestemmingsplannen wordt door wet- en regelgeving en beleidsregels begrensd. Onderstaand worden de meest belangrijke kaders, die van belang zijn voor het Bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost aangegeven.

1.1 Europees beleid

Overzicht Europees beleid
Vogelrichtlijn (1979), Habitatrichtlijn (1992), wettelijke verankering in Natuurbeschermingswet 1998 (2005)
IPPC-richtlijn (2008)
Kaderrichtlijn Water (KRW, 2000)

Vogel- en Habitatrichtlijn

Op Europees niveau zijn voor het buitengebied van Enschede de Vogel- en Habitatrichtlijn van belang. De Vogel- en Habitatrichtlijn maken deel uit van NATURA 2000, een Europees initiatief om een ecologisch netwerk van natuurgebieden in de Europese lidstaten duurzaam te beschermen. Het beschermingsregime van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn is sinds 1 oktober 2005 verankerd in de gewijzigde Natuurbeschermingswet. Nederland wijst de NATURA 2000-gebieden op dit moment aan.

In en nabij het plangebied liggen de volgende NATURA 2000-gebieden: Aamsveen, Buurserzand en Haaksbergerveen, Dinkelland, Landgoederen Oldenzaal, Lonnekermeer en Witte Veen. De ontwerpbesluiten voor de aanwijzing van deze gebieden hebben in 2007 en 2008 ter inzage gelegen. De definitieve aanwijzing vindt op korte termijn plaats evenals de vaststelling van de beheerplannen (voor 2010). Hierin worden afspraken gemaakt over de begrenzing, doelsoorten en habitattypen.

Voor projecten en andere handelingen in en buiten een NATURA 2000-gebied moet een ontheffing worden aangevraagd zeker als mogelijk sprake is van nadelige gevolgen. De Natuurbeschermingswet kent voor deze categorie natuurgebieden de zogenaamde externe werking. Als een activiteit buiten het gebied negatieve gevolgen heeft (kan hebben) voor de natuurlijke kwaliteit van dat gebied, moet hiervoor een vergunning worden aangevraagd volgens de procedure van een “passende beoordeling”.

IPPC-richtlijn

Grotere varkens- en kippenbedrijven hebben te maken met de IPPC-richtlijn. Deze beoogt een geïntegreerde preventie en beperking van de verontreiniging door industriële activiteiten tot stand te brengen en zo een hoog niveau van bescherming van het milieu in zijn geheel te bereiken. De IPPC-richtlijn is geïmplementeerd in Nederlandse wetgeving. Voor veehouderijen is dat de Wet milieubeheer en de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) en het Besluit huisvesting.

Kaderrichtlijn Water

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is sinds 2000 van kracht. Deze heeft als doel om de kwaliteit van de Europese wateren in 2015 in een goede toestand te brengen en te houden. Daarvoor is Nederland opgedeeld in diverse stroomgebieden waarvoor uitwerkingsplannen dienen te worden opgesteld. Het grondgebied van Enschede behoort tot het stroomgebied Rijn-Oost. Van dit stroomgebied is nog geen stroomgebieduitwerkingsplan beschikbaar.

De KRW-doelstelling voor oppervlaktewaterlichamen in 2015 heeft betrekking op de ecologische en chemische kwaliteit. Met de ecologische kwaliteit wordt de stand van zaken van soortgroepen bedoeld zoals grotere waterorganismen, vissen, algen, bodemplanten en grotere waterplanten. De chemische kwaliteit heeft betrekking op emissies gevaarlijke stoffen welke zich in het water bevinden en op termijn gereduceerd moeten worden naar nul.

1.2 Rijksbeleid

Overzicht Rijksbeleid	
<i>Ruimtelijke ordening</i>	Nota Ruimte (2006) Reconstructiewet (2002)
<i>Ammoniak</i>	Wet geurhinder en veehouderij (2007)
	Besluit ammoniak huisvesting veehouderij (2008)
<i>Mestvergisting</i>	Handreiking co-vergisting (2005)
<i>Dierenwelzijn</i>	GWWD (1992)
	Kalverenbesluit 1994
	Varkensbesluit 1998
	Legkippenbesluit 2003
<i>Natuur</i>	Natuurbeschermingswet 1998
	Flora en faunawet (2002)
<i>Water</i>	Kaderrichtlijn Water (2000)
<i>Overig</i>	Wet luchtkwaliteit (2007)
	Activiteitenbesluit (2007)

1.2.1 Ruimtelijke ordening

Nota Ruimte

De Nota Ruimte, die op 27 februari 2006 in werking is getreden, bevat de visie van het kabinet op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland. Het kabinet schept ruimte voor ontwikkeling uitgaande van het motto 'decentraal wat kan, centraal wat moet' en verschuift het accent van het stellen van ruimtelijke beperkingen naar het stimuleren van gewenste ontwikkelingen.

In de Nota Ruimte geeft het kabinet aan welke waarden overal ten minste gegarandeerd worden (de basiskwaliteit) en voor welke ruimtelijke structuren het rijk een grotere verantwoordelijkheid heeft: de Ruimtelijke Hoofdstructuur. In deze Ruimtelijke Hoofdstructuur liggen een aantal belangrijke structuren (stedelijke netwerken, Ecologische Hoofdstructuur (EHS)), projecten (Zuiderzeelijn, Schiphol) en gebieden (nationale landschappen) die het rijk van nationaal belang acht.

Buiten de Ruimtelijke Hoofdstructuur zijn provincies en gemeenten in belangrijke mate verantwoordelijk voor de vormgeving en realisering van het ruimtelijk beleid. Het begrip 'basiskwaliteit' dient hierbij (zowel inhoudelijk als procesmatig) als uitgangspunt. Hierna wordt ingegaan op het nationaal ruimtelijk beleid voor het landelijk gebied en op de thema's landbouw en water.

De provincies en gemeenten zijn in belangrijke mate verantwoordelijk voor de vormgeving en realisering van de ruimtelijke hoofdstructuur. Het begrip 'basiskwaliteit' dient hierbij (zowel inhoudelijk als procesmatig) als uitgangspunt. Hierna wordt ingegaan op het nationaal ruimtelijk beleid voor het landelijk gebied en op de thema's landbouw en water.

Landelijk gebied

Het nationaal ruimtelijk beleid voor water en groene ruimte richt zich op behoud en ontwikkeling van natuurwaarden, de ontwikkeling van landschappelijke kwaliteit en van bijzondere ook internationaal erkende, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Tevens is borging van veiligheid tegen overstromingen, voorkoming van wateroverlast en watertekorten en verbetering van water- en bodemkwaliteit van groot belang.

Het rijk richt zich in het landelijk gebied op de onderdelen van de Ruimtelijke Hoofdstructuur: het hoofdwatersysteem, de Ecologische Hoofdstructuur (incl. robuuste ecologische verbindingen), de vogel- en habitatrictlijngebieden, natuurbeschermingswetgebieden, nationale landschappen, werelderfgoedgebieden en de greenports. Voor de gemeente Enschede is van belang dat het gebied Noordoost-Twente is aangewezen als nationaal landschap. De landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten van nationale landschappen moeten behouden blijven, duurzaam beheerd en waar mogelijk worden versterkt. Provincies zijn verantwoordelijk voor de uitwerking van het beleid voor de nationale landschappen.

Buiten de Ruimtelijke Hoofdstructuur zijn provincies en gemeenten in belangrijke mate verantwoordelijk voor de vormgeving en realisering van het ruimtelijk beleid in het buitengebied. Het kabinet stimuleert in de Nota Ruimte wel dat meer ruimte wordt geboden aan ontwikkelingen in het buitengebied. Zo wil het kabinet de mogelijkheden voor hergebruik en nieuwbouw in het buitengebied verruimen. Vrijkomende bebouwing kan worden omgezet in een woonbestemming of vestigingsruimte voor kleinschalige bedrijvigheid. Zowel hergebruik als (vervangende) nieuwbouw is gekoppeld aan de ontwikkeling van de landschappelijke kwaliteit en realisatie van bijvoorbeeld nieuwe natuurgebieden of extra capaciteit voor waterberging.

Landbouw

Het kabinet vindt een economisch vitale grondgebonden landbouw van belang voor het beheer van het buitengebied. Het rijk ondersteunt de veranderingen in de landbouw onder andere door ruimtelijke ontwikkelingen in de richting van een duurzame productie te vergemakkelijken. Daarnaast streeft het rijk naar bundeling van de niet-grondgebonden en/of kapitaalintensieve landbouw in duurzaam ingerichte en landschappelijk goed ingepaste landbouwontwikkelingsgebieden. Dat geldt ook voor de eventueel daaraan gerelateerde bedrijvigheid. Van provincies wordt verwacht dat zij in hun ruimtelijke plannen meer mogelijkheden voor een bredere bedrijfsvoering creëren en rekening houden met de eisen die de wereldmarkt stelt aan bedrijven.

Reconstructiewet

De Reconstructiewet is vastgesteld door de Eerste Kamer in april 2002. De wet biedt de mogelijkheid om de verschillende problemen in onderlinge samenhang tegelijk aan te pakken in de vorm van een gebiedsgerichte aanpak. Het Rijk heeft prioriteit gegeven aan de reconstructie van de zandgebieden in Zuid- en Oost-Nederland (Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg).

Gebieden waarin mestproblemen als gevolg van intensieve veehouderij worden aangepakt, worden de zogenaamde reconstructiegebieden genoemd. Deze gebieden kennen een hoge veedichtheid en kampen met bijzondere milieuproblemen, zoals vermisting, verzuring, stank en verdroging. De aanpak van de reconstructie staat beschreven in de Reconstructiewet concentratiegebieden.

De doelstelling van de reconstructiewet is het geven van een positieve impuls aan zowel de agrarische structuur alsmede aan de kwaliteit van natuur, bos, landschap, recreatie, water en milieu door een wijziging van inrichting van de concentratiegebieden.

Met de reconstructie wil het Rijk een goede ruimtelijke structuur bewerkstelligen en het woon-, werk-, leef- en economische klimaat verbeteren.

1.2.2 Ammoniak

Wet geurhinder en veehouderij

De Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) vormt vanaf 1 januari 2007 het toetsingskader voor de milieuvergunning, als het gaat om geurhinder vanwege dierenverblijven van veehouderijen. De Wet geurhinder en veehouderij geeft normen voor de geurbelasting die een veehouderij mag veroorzaken op een geurgevoelig object (bijvoorbeeld een woning). Voor wat betreft de geurhinder van veehouderijen dient inzichtelijk te worden gemaakt of een goed woon- en verblijfklimaat is gegarandeerd en of niemand onevenredig in zijn belangen wordt geschaad.

Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij

De landbouw veroorzaakt een deel van de stikstofemissie; verkeer en industrie vormen andere belangrijk bronnen. Stikstofdepositie leidt tot verzuring en vermisting, waardoor de daarvoor gevoelige habitattypen verminderen in areaal of verslechteren in conditie. Kritische depositiewaarden voor stikstof geven de grens aan waarboven dit risico reëel is, dat wil zeggen niet kan worden uitgesloten.

Het Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij is op 1 april 2008 in werking getreden. Met dit Besluit wordt invulling gegeven aan het algemene emissiebeleid voor heel Nederland. Het besluit bepaalt dat dierenverblijven, waar emissie-arme huisvestingssystemen voor beschikbaar zijn, op den duur emissie-arm moeten zijn uitgevoerd. Hiertoe bevat het besluit zogenaamde maximale emissiewaarden. Op grond van het besluit mogen alleen nog huisvestingssystemen met een emissiefactor die lager is dan of gelijk is aan de maximale emissiewaarde, toegepast worden.

Voor de melkveehouderijen in de gemeente Enschede betekent dit dat de maximale emissiewaarde voor melk- en kalfkoeien ouder dan 2 jaar op den duur 9,5 kg ammoniak per jaar bedraagt.

1.2.3 Mestvergisting

Handreiking (co-) vergisting

Diverse beleids- en wettelijke kaders zijn van toepassing op mestverwerking en mestvergisting. Het actuele juridische kader is samengevat weergegeven in de concept update van de Handreiking (co-)vergisting van mest. In onderstaand kader zijn de belangrijkste onderdelen van het juridisch kader uit de handreiking opgenomen (zie kader 1).

1.2.4 Dierenwelzijn

De meeste welzijnsregels voor dieren gaan over de huisvesting, omdat daarbij de meeste welzijnsproblemen kunnen voorkomen voor varkens, pluimvee, kalveren, konijnen en nertsen.

Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren (GWWD)

Ook transport van deze dieren over grote afstanden geeft aanleiding tot welzijnsproblemen. In de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (GWWD) staat een lijst met dieren die in Nederland voor productie mogen worden gehouden. Verdere regels in de GWWD gaan onder andere over op welke leeftijd een jong dier bij zijn moeder mag worden weggehaald en over voortplantingstechnieken.

In artikel 34 van de GWWD staat dat het in principe verboden is dieren te houden voor hun producten, tenzij deze dieren speciaal daartoe zijn aangewezen. In het besluit Aanwijzing voor productie te houden dieren staat vermeld welke diersoorten daarvoor gehouden mogen worden. Producten waarvoor dieren gehouden kunnen worden zijn bijvoorbeeld melk, vlees, wol, bloed, urine, eieren, veren, huiden, pelzen en honing. Het besluit is niet van toepassing op gezelschapsdieren.

Aan het houden van dieren voor productie wordt in de wet speciale aandacht besteed, omdat dit risico's met zich meebrengt. Zo kan het zijn dat er meer aandacht is voor de economische belangen dan voor het welzijn van de dieren. Doel van het besluit Aanwijzing voor productie te houden dieren is het volgende: voorkomen dat mensen dieren voor productiedoeleinden houden voordat is vastgesteld dat deze dieren op een aanvaardbare wijze gehouden kunnen worden.

Om welzijnsproblemen tegen te gaan, staan in de GWWD regels voor de huisvesting, bijvoorbeeld:

1. de stalruimte die dieren moeten hebben;
2. de inrichting van die stallen, hokken of kooien;
3. het soort stal waarin dieren gehouden mogen worden. Zo mogen vanaf 2004 kalveren die ouder zijn dan acht weken, alleen nog maar in groepen worden gehuisvest;
4. wat voor soort bodem de stal moet hebben, bijvoorbeeld een roostervloer of een dichte vloer om op te liggen;
5. de hoeveelheid buitenlicht die er minstens in de stal moet komen.

Verder zijn er regels voor specifieke diersoorten (bijvoorbeeld varkens en kippen). Zo worden er voor kippen eisen gesteld aan de lengte van de voerbak, aan de hoogte van de kooi en aan de drinkwatervoorziening [Bron: www.minlnv.nl; 2010].

Kader 1 Belangrijkste onderdelen juridisch kader handreiking (co-)vergisting van mest
[Bron: www.infomil.nl; 2009]

Mestverwerking en de beste beschikbare technieken (BBT)

Het bevoegd gezag zal de eisen in de milieuvergunning moeten baseren op de beste beschikbare technieken (BBT). Deze zijn vastgelegd in referentiedocumenten (BREF). Voor mestverwerking is de BREF voor de intensieve veehouderij relevant (Reference Document on Best Available Techniques for Intensive Rearing of Pigs and Poultry, juli 2003). Deze BREF verstaat onder mestbehandeling onder andere een biologische behandeling waaronder ook (co-)vergisting wordt begrepen. De BREF stelt vrij algemene voorwaarden aan mestverwerking zodat in Nederland met de inzet van co-vergisting als mestverwerkingstechniek aan de BREF kan worden voldaan.

Co-vergisting en de Meststoffenwet

De Meststoffenwet bepaalt onder welke voorwaarden het digistaat van covergisting mag worden gebruikt als dierlijke meststof. In bijlage Aa onderdeel III van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet is een positieve lijst vastgesteld van organische materialen/producten. Als uitsluitend producten van die lijst worden toegevoegd aan een mestvergistingsproces en het te vergisten mengsel in hoofdzaak bestaat uit dierlijke mest, mag het digistaat als meststof worden gebruikt.

Wet op de ruimtelijke ordening

De Wro regelt dat in streek- en bestemmingsplannen wordt aangegeven welke functies in welke gebiedscategorieën zijn toegestaan of zich kunnen ontwikkelen. Het bestemmingsplan is bindend en bepaalt of een bouwvergunning verleend kan worden.

Ruimtelijke inpasbaarheid co-vergisting

De ruimte om co-vergisting zonder aanpassingen in een bestaand bestemmingsplan in te passen is beperkt. Dit blijkt onder andere uit jurisprudentie. Een gemeente of provincie die ruimte wil creëren voor co-vergisting van mest zal daar zelf beleidskeuzes in moeten maken en die doorvertalen in een structuurvisie of het bestemmingsplan. Bij het opstellen of actualiseren van het bestemmingsplan zal de gemeente de keuze moeten maken waar in de gemeente en op welke schaal co-vergisting van mest ruimtelijk inpasbaar is. Hierbij dienen twee vragen te worden beantwoord:

1. Wordt door de mestverwerking een meststof geproduceerd?
2. Is het een bedrijfseigen agrarische activiteit?

Vraag 1. Wordt door de mestverwerking een meststof geproduceerd?

Het digistaat (de co-vergiste mest) dient voor minstens 50% te bestaan uit dierlijke mest met uitsluitend co-substraten zoals aangegeven op de positieve lijst co-vergisting. In dat geval is het digistaat een dierlijke meststof volgens de Meststoffenwet. Als door de mestverwerking geen dierlijke meststof wordt geproduceerd is er sprake van een industriële installatie (zie categorie D). Als wel een meststof wordt geproduceerd is vraag 2 relevant.

Vraag 2. Is het een bedrijfseigen agrarische activiteit?

Om dit onderscheid te bepalen worden categorieën A, B, C en D onderscheiden:

- A. Het bedrijf verwerkt eigen geproduceerde mest en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digistaat (de co-vergiste mest) wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt.
- B. Het bedrijf verwerkt eigen geproduceerde mest en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digistaat wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt, of naar derden afgevoerd.
- C. Het bedrijf verwerkt aangevoerde mest geproduceerd door derden en voegt eigen en/of van derden

afkomstige co-substraten toe. Het digistaat (de co-vergiste mest) wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt.

- D. Het bedrijf verwerkt aangevoerde mest van derden en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digistaat wordt als meststof afgeleverd aan derden.

A, B en C worden als bedrijfseigen beschouwd en D niet. Bij A en B gaat het meestal om een veehouderij, bij C om een akkerbouwbedrijf. Voor A, B en C is er een duidelijke binding met de tot het bedrijf behorende agrarische activiteit of bedrijfsgronden: de aanvoer of de afvoer is 'van' of 'gaat naar' het eigen bedrijf. Om de systematiek niet te star te laten zijn, zal het hier moeten gaan om aan- of afvoer die *in hoofdzaak* van of naar het eigen bedrijf gaat voor de mest of de gronden. De toevoeging 'in hoofdzaak' komt tegemoet aan praktijksituaties waarbij soms een deel van de stroom extern wordt aan- of afgevoerd. Er zijn van oudsher diverse samenwerkingsverbanden tussen agrarische bedrijven, al dan niet in familie verband. Onderlinge levering en verwerking tussen bijvoorbeeld een veehouderij, een loonwerker en een akkerbouwer kunnen dan plaatsvinden in het agrarische gebied. Geadviseerd wordt 'in hoofdzaak' wel strikt te hanteren, zodat het onderscheid met categorie D zo duidelijk mogelijk blijft.

Zonering rond vergistingsinstallaties

De handreiking Bedrijven en milieuzonering van de VNG (VNG, maart 2009) adviseert een richtafstand van 100 meter rond installaties voor covergisting, verbranding en vergassing van mest, slib, GFT en reststromen voedingsindustrie. Dit is gebaseerd op afstanden van 100 meter voor geur en geluid, 50 meter voor stof en 30 meter voor veiligheid. Voor installaties voor co-vergisting zijn de afstanden voor geur, stof en geluid een overschatting, terwijl veiligheid voor de grote installaties wordt onderschat. Gebaseerd op de categorie-indeling van de voorgaande paragraaf wordt het volgende geadviseerd:

- **Categorie A en B:** Hier gaat het om bedrijven waar vee wordt gehouden. Om geurhinder te voorkomen zullen daarvoor al in het bestemmingsplan redelijk grote afstanden aangehouden moeten worden. Dat betekent dat voor co-vergisting bij een veehouderij geen *aanvullende* afstandseisen gesteld hoeven te worden zolang de totale biogasopslagcapaciteit niet groter is dan 2.000 kubieke meter.
- **Categorie C:** Hier gaat het doorgaans om akkerbouwbedrijven. Bij een dergelijk bedrijf is een installatie voor co-vergisting bepalend voor de aan te houden afstand. Geadviseerd wordt vanwege geluid en veiligheid een afstand van 50 meter aan te houden voor installaties waarvan de totale biogasopslagcapaciteit niet groter is dan 2.000 kubieke meter.
- **Categorie D:** Hier gaat het om gespecialiseerde mestvergistingsinstallaties, die doorgaans apart bestemd zullen worden. Aangezien hier ook biogasopslag groter dan 2.000 kubieke meter mogelijk is, wordt geadviseerd een zone van 100 meter aan te houden.

De bouwvergunning

Een mestverwerkingsinstallatie is een vergunningplichtig bouwwerk ingevolge de Woningwet (Ww). Indien er sprake is van het oprichten van een bouwwerk in relatie tot een mestverwerkingsinstallatie is er dus een bouwvergunning vereist. Een bouwvergunning kan worden geweigerd wanneer het bouwwerk (de mestverwerkingsinstallatie) niet past in het bestemmingsplan. Als de gemeente beschikt over een actueel bestemmingsplan zou duidelijk moeten zijn waar covergisting wel en niet inpasbaar is.

Kalverenbesluit 1994

Dit besluit is een uitwerking van richtlijn nr. 91/629/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen. Hierin staat vermeld dat in de Europese Unie per 1 januari 2007 kalveren niet meer individueel mogen leven (als 'kistkalveren' in eenlingboxen). In Nederland is deze datum vervroegd naar 1 januari 2004.

In het Kalverenbesluit 1994 zijn onder andere uitgangspunten met betrekking tot huisvesting opgenomen. Kalveren tot 8 weken oud mogen in zogenaamde eenlingboxen worden gehuisvest. Voor kalveren minder dan 150 kg of 220 kg of meer varieert het minimale staloppervlak van 1,5 m² tot 1,8 m².

Varkensbesluit 1998

In het Varkensbesluit zijn regels vastgesteld omtrent de minimale leefruimte van varkens. De regels in dit besluit zijn over het algemeen strenger dan de Europese eisen. Ook in het Varkensbesluit 1998 zijn uitgangspunten met betrekking huisvesting opgenomen. Zo wordt onder meer onderscheid gemaakt in minimale staloppervlakten voor gespeende varkens, gebruiksvarkens of niet in een groep gehouden zeugen (gelten) en beren. Voor de eerste groep geldt dat het minimale staloppervlak afhangt van het gewicht, voor een beer wordt het oppervlak bepaald door de leeftijd.

Legkippenbesluit 2003

In de EU zijn in 1999 specifieke huisvestingsnormen vastgelegd voor leghennen. In Nederland zijn deze normen geïmplementeerd via het Legkippenbesluit. Er zijn minimumnormen en overgangstermijnen vastgesteld voor verschillende typen van huisvesting voor leghennen. Zo is vanaf 2012 huisvesting in batterijkooien verboden. In het besluit is aangegeven dat legkippen in alternatieve huisvestingssystemen over 0,1111 m² bruikbaar oppervlak moeten beschikken. Voor legkippen in een kooi geldt dat ze minimaal moeten beschikken over 750 cm² bruikbaar oppervlak. Het totale oppervlakte mag niet kleiner zijn dan 2000 cm².

1.2.5 Natuur

Natuurbeschermingswet (1998)

NATURA 2000-gebieden zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet is in 2005 in werking getreden en is primair gericht op het behoud van Habitattypen en de leefgebieden van diersoorten (gebiedbescherming). De bescherming van de dieren- en plantensoorten zelf valt niet onder de Natuurbeschermingswet maar onder de Flora- en faunawet. Met de Natuurbeschermingswet zijn enkele Europese verplichtingen, zoals de Europese Vogelrichtlijn (1979), Habitatrichtlijn (1992) en Wetlands Conventie (1984) opgenomen in de Nederlandse wetgeving.

Het doel van de Natuurbeschermingswet is om die natuurwaarden die door de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn aangewezen in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. Om de natuurwaarden te beschermen zijn speciale beschermingszones aangewezen, de zogenaamde NATURA 2000-gebieden. NATURA 2000 is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden in de Europese Unie, met als doel het behoud en herstel van de biodiversiteit in Europa. Elk gebied is aangewezen vanwege het belang voor bepaalde diersoorten (Habitatrichtlijnsoorten) of Habitattypen. In totaal worden 162 gebieden in Nederland aangewezen als NATURA 2000-gebied. Naast speciale beschermingszones (NATURA 2000-gebieden) vallen ook zogenaamde Beschermde natuurmonumenten onder de Natuurbeschermingswet.

De Nb-wet bepaalt dat voor ieder NATURA 2000-gebied een aanwijzingsbesluit moet worden opgesteld, waarin heldere Instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd. Deze beschrijven per soort en/of habitatype wat de doelen zijn om de natuurwaarden in een 'gunstige staat van instandhouding' te brengen en/of te behouden. Om schade te voorkomen aan de natuurwaarden waarvoor NATURA 2000-gebieden zijn aangewezen, bepaalt de wet dat projecten en andere handelingen die de kwaliteit van de habitats kunnen verslechteren of die een verstorend effect kunnen hebben op de soorten, niet mogen plaatsvinden zonder vergunning. Dit geldt niet alleen voor activiteiten binnen het beschermde gebied. Ook activiteiten die in de omgeving van een beschermd gebied plaatsvinden, kunnen een negatieve invloed hebben op het beschermde gebied. Er is dan sprake van externe werking.

Een belangrijk voorbeeld van externe werking betreft de effecten van stikstofdepositie. Talloze studies hebben negatieve ecologische effecten van stikstofdepositie aangetoond, waaronder een verminderde soortendiversiteit en het verdringen van zeldzame soorten uit de vegetatie door stikstofminnende soorten. Hoge stikstofdeposities leiden meestal tot een verarming van de vegetatie door de dominantie van snelgroeiende, stikstofminnende soorten als brandnetel en grassen. Veel zeldzame soorten van voedselarme milieus zullen hierdoor verdwijnen. In voedselarme biotopen als hoogvenen en heidegebieden kunnen hoge N deposities leiden tot invasie door berken en grassen, met name pijpenstrootje en bochtige smele. De gevoeligheid van een habitatype voor stikstofdepositie wordt gewoonlijk weergegeven door de kritische depositiewaarde (KDW). De KDW wordt door Van Dobben & Van Hinsberg (2008) als volgt gedefinieerd:

De kritische depositiewaarde is de grens waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie.

Zoals blijkt uit de definitie kan bij deposities boven de KDW een significant negatief effect niet op voorhand worden uitgesloten. Aan de andere kant betekent een overschrijding van de KDW niet dat er gegarandeerd effecten op zullen treden. De effectroutes van stikstofdepositie zijn zeer complex en afhankelijk van verschillende abiotische factoren als bodemvochtigheid, kationenbeschikbaarheid van de bodem, fosforlimitatie enz. Deze factoren kunnen elkaar onderling beïnvloeden en het is vaak niet mogelijk de effecten eenduidig te onderscheiden. Zo is de vergrassing van vochtige heidevegetaties vaak de resultante van zowel veranderingen in grondwaterstand als een toename in stikstofdepositie.

Het toetsingskader m.b.t. de effecten van stikstofdepositie is de afgelopen jaren veel in beweging geweest. Dit wordt nader besproken in kader 2. Het toetsingskader voor stikstof in Duitsland wordt nader besproken in kader 3.

Kader 2 Toetsingskader stikstofdepositie Nederland

Tot voor kort werd bij de beoordeling van vergunningaanvragen in het kader van de Nb-wet gebruik gemaakt van het 'Toetsingskader Ammoniak en NATURA 2000'. Op basis van dit toetsingskader kon een vergunning worden verleend als de ammoniakdepositie door een bedrijf op de dichtstbijzijnde rand van het NATURA 2000-gebied niet hoger is dan 5% van de kritische depositiewaarden voor dat gebied. In 2008 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State geoordeeld dat deze wijze van toetsing in strijd is met het stelsel van de aan de Nb-wet ten grondslag liggende Europese Habitatrichtlijn. Uit de uitspraken volgt dat in het geval van overbelaste situaties niet op voorhand kan worden uitgesloten dat de natuurlijke kenmerken van een NATURA 2000-gebied worden aangetast indien de ammoniakdepositie de 5% niet overschrijdt. De effecten zullen van geval tot geval moeten worden beoordeeld.

Als reactie op het oordeel van de Raad van State is door de provincie het "Beleidskader Natura 2000 en stikstof voor veehouderijen" (april 2010) uitgewerkt. Dit beleid is momenteel sturend als toetsingskader voor veranderingen in de stikstof(ammoniak)emissie (zie 3.3).

Kader 3 Toetsingskader stikstofdepositie Duitsland

De Duitse systematiek inzake de beoordeling van stikstofdepositie staat beschreven in het 'Arbeitskreis Ermittlung und Bewertung von Stickstoffeinträgen' uit 2006. Een samenvatting wordt gegeven door Gies *et al.* (2007). Bij de beoordeling wordt in eerste instantie gekeken of de bestaande depositie plus de verwachte toename kleiner of groter is dan een kritische waarde. Een vergunning wordt altijd verleend indien de totale belasting kleiner is dan de kritische waarde. Indien de belasting boven de kritische waarde komt, kan alsnog een vergunning worden verleend mits de toename in depositie kleiner is dan 30% van de kritische waarde. Bij een overschrijding van de 30% waarde wordt een vergunning geweigerd.

Als kritische waarde wordt in Duitsland de *critical load* gebruikt. Deze critical loads zijn in 2002 vastgesteld tijdens een Expert Workshop in Berne, Zwitserland, georganiseerd door de Swiss Agency for the Environment, Forests and Landscape (SAEFL 2003). De critical loads van de 'Berne lijst' worden gegeven als een bereik waarbinnen de waarde valt. Waar precies de critical load binnen dit bereik valt, hangt af van verschillende abiotische factoren als bodemvochtigheid, kationenbeschikbaarheid van de bodem, fosforlimitatie enz. Aangezien deze parameters voor de gebieden niet bekend zijn, wordt hier van een worst-case scenario uitgegaan en de ondergrens gebruikt. Waar de critical load niet bekend is, is de Nederlandse KDW gebruikt.

Ecologische hoofdstructuur

De vorming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een concrete uitwerking van De Nota Ruimte (2005) en de Nota Natuur voor mensen, Mensen voor Natuur (2000). Het ruimtelijke beschermingsbeleid voor de EHS is gericht op het instandhouden van kenmerken en waarden die wezenlijk zijn voor behoud, herstel en ontwikkeling van de EHS-gebieden.

Effecten op de EHS moeten voorkomen of in ieder geval gecompenseerd worden. Hierover zijn afspraken gemaakt tussen het rijk en de provincies, vastgelegd in de nota 'Spelregels EHS'. Het ruimtelijke beleid voor de EHS is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS gebieden.

Daarom geldt in de EHS het 'nee, tenzij'-regime. In deze gebieden zijn nieuwe plannen, projecten of handelingen niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Voor ingrepen die aantoonbaar aan de criteria voldoen geldt het vereiste dat de schade zoveel mogelijk moet worden beperkt door mitigerende maatregelen. Resterende schade dient te worden gecompenseerd. Indien een voorgenomen ingreep niet voldoet aan de voorwaarden uit het 'nee, tenzij'-regime kan de ingreep niet plaatsvinden.

Het 'nee, tenzij'-regime vanuit de Spelregels EHS is vergelijkbaar met het toepassen van de ADC-criteria uit de Natuurbeschermingswet (Nb-wet) bij een Passende Beoordeling. In beide gevallen wordt (onder meer) gesproken over alternatieven, redenen van groot openbaar belang en compensatie. De Passende Beoordeling vormt echter een strengere beoordeling van schadelijke effecten dan het geval is in het EHS-afwegingskader. Het afwegingskader voor de EHS spreekt daarnaast over 'redenen van groot openbaar belang', terwijl het afwegingskader van de Nb-wet spreekt over 'dwingende redenen van groot openbaar belang'.

In de beoordeling van effecten op de Provinciale EHS worden mogelijke effecten op de wezenlijke kenmerken geconcretiseerd door te toetsen aan de volgende criteria: 1) kwaliteit van het habitat, 2) oppervlakte, en 3) versnippering. Het toetsingskader geldt formeel nog niet in de zoekgebieden voor de ecologische verbindingzones die de EHS gebieden met elkaar verbinden. In de beoordeling worden mogelijke effecten op de verbindingzones al wel meegenomen.

Flora- en fauna wet (2002)

Verschillende bedreigde en zeldzame soorten zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. De doelstelling van deze wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende planten- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Hiervoor bevat de wet diverse concrete verbodsbepalingen:

- Beschermde inheemse dieren mogen niet verstoord, gevangen of gedood worden.
- Beschermde inheemse plantensoorten mogen niet vernield, beschadigd of ontworteld worden.
- Nesten, rustplaatsen en voortplantingsplaatsen van beschermde soorten mogen niet verstoord of vernield worden.

Soorten die worden beschermd onder de Flora- en faunawet vallen in drie verschillende beschermingsregimes: licht beschermde soorten ('Tabel 1 soorten'), matig beschermde soorten ('Tabel 2') en streng beschermde soorten ('Tabel 3'). Elke categorie kent een eigen beoordelingsregime voor ontheffingverlening.

Licht beschermde soorten

De 'Tabel 1 soorten' zijn in de Flora- en faunawet opgenomen en dus beschermd. Ze komen echter in Nederland algemeen voor. Voor verstoring van deze soorten bij uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig onderhoud, beheer of gebruik, of bij ruimtelijke ontwikkeling of inrichting, geldt daarom een algemene vrijstelling. Het aanvragen van een ontheffing is dus niet nodig.

Overige soorten

Wanneer soorten uit Tabel 2 negatief beïnvloed worden zijn er twee situaties mogelijk: er wordt gewerkt met of er wordt gewerkt zonder een 'gedragscode'. De invoering van de gedragscode is de tweede grote wijziging van de Flora- en faunawet. In een gedragscode is opgenomen hoe werkzaamheden worden uitgevoerd zodanig dat schade aan beschermde soorten wordt voorkomen of tot een minimum wordt beperkt. Wanneer bij uitvoering van de werkzaamheden gehandeld wordt volgens een gedragscode geldt een vrijstelling. Dit moet echter ook aangetoond kunnen worden en de gedragscode moet door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit goedgekeurd zijn, alvorens deze een wettelijke status heeft.

Wanneer er niet gehandeld wordt volgens een gedragscode, geldt bij de ontheffingsaanvraag de 'lichte' toets. Hierbij moet aangetoond worden dat de werkzaamheden er niet toe mogen leiden dat het voortbestaan van de soorten in gevaar wordt gebracht. Belangrijk hierbij is dat aangetoond kan worden dat reeds in een vroeg stadium van planvorming rekening is gehouden met de dieren en planten in het gebied.

Streng beschermde soorten

Ontheffingsaanvragen voor streng beschermde 'Tabel 3 soorten' worden volgens een uitgebreide toetsing beoordeeld. Niet alleen moet worden aangetoond dat de werkzaamheden de lokale populatie van de soort niet in gevaar brengen, tevens moet worden aangetoond dat er geen bevredigend alternatief voor de activiteit is en deze dwingende redenen van groot openbaar belang (met inbegrip van redenen van sociale of economische aard) dan wel het milieu dient. Werkzaamheden die niet vallen onder de noemer natuurbeheer moeten bovendien zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen. Dit houdt in dat er geen 'wezenlijke invloed' op beschermde soorten is en dat schade aan de soorten zoveel mogelijk wordt voorkomen, bijvoorbeeld door het nemen van mitigerende en/of compenserende maatregelen. Onder de streng beschermde soorten vallen ook de habitatrictlijnsoorten.

Broedvogels

Alle broedvogels in Nederland genieten een streng beschermde status. Werkzaamheden waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen worden verstoord zijn verboden. De nesten van vogels die elk jaar een nieuw nest maken zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Sommige vogels, zoals sommige roofvogels en uilen, gebruiken ieder jaar hetzelfde nest. Deze vaste nesten zijn ook buiten het broedseizoen beschermd.

Zorgplicht

Naast bovenstaande verplichtingen voor beschermde soorten geldt bovendien voor alle soorten, plant en dier, de zogenaamde zorgplicht. In de zorgplicht is opgenomen dat alle planten en dieren een intrinsieke waarde hebben en onvervangbaar zijn. De zorgplicht is een fatsoenseis en houdt in dat bij menselijk handelen voldoende zorg in acht genomen wordt om in het wild levende planten en dieren zoveel mogelijk te beschermen.

Rode Lijst soorten

De Rode Lijst bevat alle bedreigde of kwetsbare soorten waaraan bijzondere aandacht moet worden besteed voor de instandhouding. De Rode Lijsten zijn vastgesteld op grond van het Verdrag van Bern, dat het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu in Europa ten doel heeft. Daarbij moet speciale aandacht worden besteed aan bedreigde soorten. In Nederland is het Verdrag van Bern op 1 juni 1982 geratificeerd. De Rode Lijsten worden per soortgroep opgesteld, en vastgesteld door de minister van LNV. De mate waarin een soort wordt bedreigd wordt weergegeven door verschillende categorieën: gevoelig, kwetsbaar, bedreigd, ernstig bedreigd en uitgestorven.

De Rode Lijsten dienen vooral als instrument bij de bescherming van biodiversiteit en de prioritering en monitoring hiervan. Hoewel soorten op de Rode Lijst niet noodzakelijkerwijs ook zijn beschermd door nationale wetgeving, vallen veel (gewervelde) diersoorten van de Rode Lijst vaak ook onder de Flora- en faunawet. Voor veel plantensoorten daarentegen is dit niet het geval. Ten aanzien van Rode Lijst soorten wordt beoordeeld of er sprake is van een afname van de kwantiteit of kwaliteit van het leefgebied, of een aanzienlijke reductie van de populatie.

1.2.6 Overig

Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer (Activiteitenbesluit)

Het Activiteitenbesluit heet voluit het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer. Voor de totstandkoming van het Activiteitenbesluit is de Wet milieubeheer (Wm) gewijzigd. In de nieuwe systematiek vallen alle Wm-inrichtingen onder het Activiteitenbesluit, tenzij ze in de Wm of in het besluit zijn uitgezonderd.

Het Activiteitenbesluit is van toepassing op 'inrichtingen' (bedrijven) en reguleert activiteiten, waarbij het begrip 'activiteit' breed moet worden gezien. Zodra een bedrijf een of meer van de in het besluit vermelde activiteiten uitvoert zijn de daarbij behorende voorschriften van toepassing. Er wordt onderscheid gemaakt in type A-, type B- en type C-inrichtingen. Bedrijven type A en B vallen geheel onder de algemene regels uit het Activiteitenbesluit. Type C alleen voor een deel van de activiteiten. Bij het Activiteitenbesluit hoort een ministeriële regeling met concrete maatregelen per activiteit.

IPPC-bedrijven vallen buiten de reikwijdte van het Activiteitenbesluit en zijn dus altijd vergunningplichtig. IPPC-bedrijven zijn bedrijven met meer dan 40.000 stuks pluimvee, 2.000 vleesvarkens of 750 zeugen.

Wet luchtkwaliteit

Het wettelijke stelsel voor luchtkwaliteitseisen is weergegeven in hoofdstuk 5, titel 5.2 van de Wet milieubeheer. Dit wettelijke stelsel is van kracht sinds november 2007 en wordt ook wel de 'Wet luchtkwaliteit' (Wlk) genoemd.

In algemene zin kan worden gesteld dat de Wlk bestaat uit in Europees verband vastgestelde normen van maximumconcentraties voor een aantal stoffen. Hierbij gaat het om stoffen als zwaveldioxide (SO₂), stikstofoxiden (NO_x als NO₂), fijn stof (PM₁₀), koolmonoxide (CO), lood, benzeen, ozon, arseen, cadmium, nikkel en benzo(a)pyreen.

Voor wat betreft de stoffen zwaveldioxide (SO₂), stikstofoxiden (NO_x als NO₂), fijn stof (PM₁₀), koolmonoxide (CO), lood en benzeen wordt in de Wlk aangegeven op welke termijn aan de normen voldaan dient worden en welke bestuursorganen verantwoordelijkheden hebben bij het realiseren van de normen. Voor bovengenoemde stoffen zijn grenswaarden geformuleerd. Voor de stoffen ozon, arseen, cadmium, nikkel en benzo(a)pyreen zijn aanvullend richtwaarden opgenomen.

In Nederland zijn twee stoffen van de eerder genoemde stoffen die problemen kunnen opleveren met betrekking tot overschrijding van de grenswaarden. Het betreft hierbij NO₂ en fijn stof. NO₂ wordt beïnvloed door het wagenpark (verkeersbewegingen). Fijn stof wordt beïnvloed door grote industriële bronnen (met name uit het buitenland), diffuse bronnen zoals het totale wagenpark, natuurlijke bronnen en in mindere mate door lokale bronnen. Voor alle andere stoffen uit bijlage 2 van de Wet milieubeheer (waaronder benzeen, zwaveldioxide, lood en koolmonoxide) is (nagenoeg) geen overschrijdingsrisico¹.

Voor de componenten arseen, cadmium, nikkel en benzo(a)pyreen geldt dat op basis van een RIVM rapport uit 2007² gesteld kan worden dat voor bovengenoemde stoffen in Nederland ruimschoots zal worden voldaan aan de richtwaarde. De componenten worden derhalve eveneens als niet-kritisch beschouwd.

Ten slotte geldt voor ozon dat deze component niet als zodanig door de mens in de atmosfeer wordt gebracht. Ozon wordt onder invloed van zonlicht gevormd (complexe chemie) vanuit de stoffen NO_x, VOS, CO en CH₄ (methaan). Voor ozon zijn derhalve geen grenswaarden gehanteerd maar richtwaarden aangezien lokale maatregelen geen effect hebben op lokale ozonconcentraties. Verlaging van de ozonconcentraties is derhalve op Europees niveau geregeld. De richtwaarden voor ozon zijn gekoppeld aan de verplichte emissieplafonds voor de componenten zoals hierboven beschreven (NEC-richtlijn). Mocht in de toekomst blijken dat de richtwaarden niet zullen worden gehaald, dan kan ervoor worden gekozen om de emissieplafonds aan te scherpen. Op basis dit gegeven wordt ozon in dit onderzoek verder niet in beschouwing genomen.

Verder kan worden opgemerkt dat in de 'Wlk' ook grenswaarden zijn opgenomen voor de component PM_{2,5}. PM_{2,5} heeft echter een directe relatie met PM₁₀ waardoor kan worden gesteld dat wanneer aan de grenswaarde voor PM₁₀ wordt voldaan ook aan de grenswaarde voor PM_{2,5} wordt voldaan. Derhalve wordt de component PM_{2,5} in onderhavig onderzoek buiten beschouwing gelaten.

De grenswaarden, voor de in dit onderzoek relevante componenten, zijn opgenomen in tabel 2.

¹ Zie hiervoor bijvoorbeeld RIVM 680709001 / 2007: Heavy metals and benzo(a)pyrene in ambient air in the Netherlands. A preliminary assessment in the framework of the 4th European Daughter Directive

² Heavy metals and benzo(a)pyrene in ambient air in the Netherlands, RIVM report 680704001/2007

Tabel 2 Grenswaarden fijn stof en NO₂

Component	Concentratie [µg/m ³]	Status	Omschrijving
Fijn stof (PM ₁₀)	40 ¹⁾	Grenswaarde vanaf 2005	Jaargemiddelde concentratie
	50 ²⁾	Grenswaarde vanaf 2005	24 uurgemiddelde dat 35 keer per jaar mag worden overschreden
NO ₂	40 ^{3), 4)}	Grenswaarde vanaf 2010	Jaargemiddelde concentratie
	200 ^{3), 4)}	Grenswaarde vanaf 2010	Uurgemiddelde dat 18 keer per jaar mag worden overschreden

- 1) Voor de zone midden en de agglomeraties Amsterdam/Haarlem, Utrecht en Rotterdam/Dordrecht, geldt tot 11 juni 2011 een jaargemiddelde concentratie van 48 µg/m³.
- 2) Voor geheel Nederland geldt tot 11 juni 2011 een 24-uurgemiddelde concentratie van 75 µg/m³.
- 3) Voor de agglomeratie Heerlen/Kerkrade geldt 1 januari 2013 in plaats van 1 januari 2015.
- 4) Tot het jaar 2015 (derogatietermijn) ligt de grenswaarde 50% hoger.

Naast de 'Wik' is ook de Regeling 'beoordeling luchtkwaliteit 2007' van kracht (verder Rbl 2007). In deze Regeling zijn onder meer regels vastgelegd over de manier waarop luchtkwaliteitsonderzoeken dienen te worden uitgevoerd. Op deze Rbl 2007 vinden regelmatig wijzigingen plaats. In dit onderzoek is aangesloten bij de uitgangspunten van de Rbl 2007, waarbij rekening is gehouden met de recentste wijzigingen.

In de Rbl 2007 is een correctie opgenomen voor zwevende deeltjes, die zich van nature in de lucht bevinden en niet schadelijk zijn voor de gezondheid van de mens, de zeezoutcorrectie. Dit betekent voor de toetsing dat de jaargemiddelde fijn stof concentratie en het aantal overschrijdingen van de 24-uursgemiddelde grenswaarde gecorrigeerd mogen worden voor de bijdrage van natuurlijke bronnen. Voor de gemeente Pijnacker-Nootdorp bedraagt deze correctie voor zwevende deeltjes 6 µg/m³ voor de jaargemiddelde concentratie. Daarnaast mag het aantal overschrijdingen van de 24-uursgemiddelde grenswaarde met 6 dagen worden verlaagd.

1.3 Provinciaal beleid

Overzicht Provinciaal beleid	
<i>Ruimtelijke ordening</i>	Omgevingsvisie Overijssel (2009)
<i>Landbouw</i>	Reconstructieplan Salland-Twente (2004)
<i>Ammoniak</i>	Beleidskader NATURA 2000 en stikstof voor veehouderijen (2010)

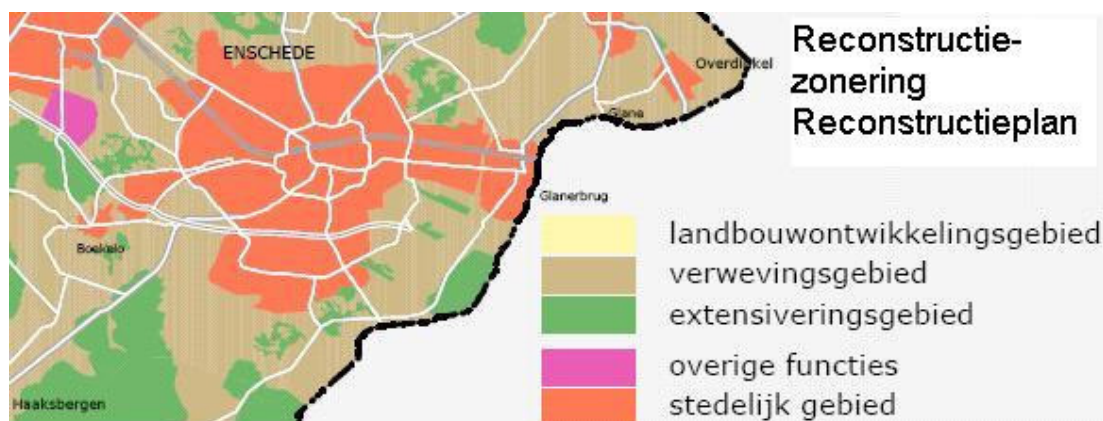
Omgevingsvisie Overijssel

In de provinciale Omgevingsvisie wordt de ontwikkeling geschetst van de fysieke leefomgeving in de provincie Overijssel met als horizon 2030. Hierin wordt aangegeven welke beleidsambities en doelstellingen van provinciaal belang zijn, waaraan een uitvoeringsprogramma is gekoppeld. De Omgevingsvisie is op 1 juli 2009 in werking getreden en heeft hiermee de status van provinciale structuurvisie als bedoeld in de Wro.

De ambitie van de provincie ten aanzien van landbouw is het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor schaalvergroting en verbreding in de landbouw. Voor het plangebied zijn twee van de drie ontwikkelingsperspectieven ten aanzien van de Groene omgeving van belang: ontwikkelingsperspectief 'buitengebied veelzijdige gebruiksruimte' en ontwikkelingsperspectief 'realisatie groene en blauwe hoofdstructuur'. Bij het eerste ontwikkelingsperspectief heeft de landbouw volop ruimte, waarbij andere functies en waarden in sterkere mate kaderstellend en medesturend zijn voor de ontwikkeling van de landbouw. Het tweede ontwikkelingsperspectief zet in op de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur.

Reconstructieplan Salland-Twente

Met toepassing van de Reconstructiewet concentratiegebieden hebben Provinciale Staten van Overijssel op 15 september 2004 het Reconstructieplan Salland-Twente vastgesteld. De in het Reconstructieplan vastgelegde zonering in landbouwontwikkelingsgebied, verwevingsgebied en extensiveringsgebied is bepalend voor de regeling van intensieve veehouderij in het bestemmingsplan. Deze zonering is op de zoneringskaart, waarvan onderstaand een fragment is afgebeeld, behorende bij het Reconstructieplan vastgelegd. Het Reconstructieplan is gebaseerd op de Reconstructiewet.

De Reconstructiewet concentratiegebieden vraagt om het plangebied in te delen in drie soorten zones of gebieden: landbouwontwikkelingsgebied, verwevingsgebied en extensiveringsgebied. Hoofdlijn van het provinciaal beleid is dat de intensieve veehouderij geleidelijk uit het extensiveringsgebied zal verdwijnen en zich (verder) zal concentreren in het landbouwontwikkelingsgebied en op aan te wijzen sterlocaties in het verwevingsgebied. In het verwevingsgebied wordt voorts ingezet op het mogelijk maken en handhaven van veel functies naast elkaar en in combinatie met elkaar.

In het buitengebied van Enschede is verwevingsgebied en extensiveringsgebied aanwezig. Landbouwontwikkelingsgebied komt niet voor binnen de gemeentegrenzen van Enschede.

In het bestemmingsplan is de exploitatie van een intensieve veehouderijbedrijf binnen een bouwvlak alleen toegestaan, indien deze voorzien is van de functie-aanduiding 'intensieve veehouderij'. De mogelijkheden om binnen dit plan bouwvlakken te vergroten, te verplaatsen en dergelijke zijn afgestemd op het Reconstructieplan.

Beleidskader NATURA 2000 en stikstof voor veehouderijen

De provincie stelt zich op het standpunt dat er voor het gros (circa 87%) van de agrarische bedrijven nog verdere groeimogelijkheden liggen. Hierbij geldt als uitgangspunt dat gelet op de concurrentiepositie van de landbouw de natuurdoelen alleen stapsgewijs kunnen worden gerealiseerd. In onderstaande tabel zijn de hoofdlijnen van het nieuwe beleid weergegeven. Het beleidskader is in werking getreden op 27 april 2010.

De provincie werkt met een gecorrigeerd emissieplafond per bedrijf dat als volgt gedefinieerd is: het daadwerkelijke aantal dieren op 1 februari 2009 vermenigvuldigd met het emissieniveau per dierplaats conform de AmvB-huisvesting (zie tabel 3).

Tabel 3 **Overzicht emissiewaarden per dierplaats (kg ammoniak per dierplaats per jaar) zoals gehanteerd in het provinciaal beleidskader**

Rav-code	Categorie	Emissiewaarde traditionele stallen	Emissiewaarden AmvB-huisvesting	Emissiewaarde 2028*	Gerealiseerde reductie per dierplaats in 2028*
Varkens					
D11	Biggenopfok	0,75	0,23	0,21	72%
D12	kraamzeugen	8,3	2,9	2,5	70%
D13	Gutse/dragen-de zeugen	4,2	2,6	2,3	45%
D3	Vleesvarkens	3,5	1,4	1,1	69%
Kippen					
E2	Legkippen	0,315	0,125	0,111	65%
E4	Vleeskuikenou-derdieren	0,580	0,435	0,250	57%
E5	vleeskuikens	0,080	0,045	0,037	54%
A161	Melkkoeien /beweiding	9,5	9,5	6,65	30%
A162	Melkkoeien/permanente opstalling	11,0	9,5	5,5	50%

* aan einde derde beheerplanperiode

De provincie hanteert verder als uitgangspunt dat:

- Er worden geen maatregelen of stalsystemen voorgeschreven. Wel worden doelen gesteld aan het verlagen van de emissie per dierplaats. Het is aan de ondernemer om aan te geven hoe hij/zij die denkt te bereiken.
- Bij uitbreiding van de intensieve veehouderijen worden meteen die doelen gesteld die overeenkomen met de gewenste eindsituatie. Voor de melkveehouderij geldt een gefaseerde overgangssituatie.
- Bedrijven met een feitelijke emissie, die hoger is dan de het gecorrigeerde emissieplafond, moeten de helft van het verschil tussen de feitelijke emissie en het gecorrigeerde emissieplafond inleveren bij nieuwe ontwikkelingen (rest mag voor groei worden benut).
- bij plannen en projecten waarbij uitbreiding van het aantal dieren aan de orde is – een uitbreiding van een stal of de bouw van een nieuwe stal – dienen verdere toenames van emissie ten opzichte van het gecorrigeerde emissieplafond met in achtneming van de hierboven beschreven overgangsregeling, worden door techniek en/of externe en/of interne saldering teniet gedaan.

Het stikstofbeleid is van grote invloed op de ontwikkelingsmogelijkheden van landbouwbedrijven. Aanvullend op het generieke emissiebeleid neemt de provincie Overijssel in de beheerplannen voor de NATURA 2000-gebieden gebiedsgerichte maatregelen op om de ammoniakdepositie vanuit de landbouw verder terug te brengen. Hierbij wordt gedacht aan de volgende maatregelen:

- Het versneld – dat wil zeggen vooruitlopend op het generieke beleid – verminderen van de ammoniakemissie van nabij gelegen landbouwbedrijven (technische maatregelen, stalaanpassingen, aanpassing bedrijfsvoering, etc.).
- Het stimuleren van de ontwikkeling van natuur- en landschapsgerichte landbouwbedrijven rondom de NATURA 2000-gebieden, ook met het oog op een goede ruimtelijke inpassing van deze gebieden in het omliggende agrarisch cultuurlandschap.
- De sanering van sterk emitterende bedrijven en het uitplaatsen van landbouwbedrijven in het kader van de uitvoering van de Reconstructie.

In het bestemmingsplan en deze Plan-MER dienen de bovengenoemde maatregelen als uitgangspunten.

1.4 Gemeentelijk beleid

Overzicht Gemeentelijk beleid	
<i>Ruimtelijke ordening</i>	Buitenkans 2010, gids voor het Buitengebied
<i>Water</i>	Waterbeleid (2002)

Gids Buitenkans (2008)

Het Enschedese buitengebied is de laatste jaren in toenemende mate onder de aandacht gekomen. De afgelopen jaren blijkt steeds duidelijker dat er behoefte is aan meer bewegingsvrijheid. Landbouwbedrijven verdwijnen, bebouwing komt vrij en er wordt gezocht naar economische vernieuwing.

De gemeente krijgt veel aanvragen voor de realisering van nieuwe initiatieven. Tevens heerst er bezorgdheid om de mogelijke teloorgang van de waarden van het buitengebied. In 2005 is naar aanleiding van de toenemende dynamiek in het buitengebied de nota "Verkenning Toekomst Buitengebied" geschreven. In de Gids Buitenkans (2008), is het beleid voor het buitengebied verder uitgewerkt. Niet langer kan worden volstaan met het conserverende beleid zoals dat in het vigerende bestemmingsplan buitengebied uit 1996 is neergelegd. Provincie en het rijk hebben de deur naar de ontwikkeling van het platteland opengezet. De gemeente gaat hierin mee. In de "Verkenning Toekomst Buitengebied" is al aangegeven, dat de gemeente de economische draagkracht van het buitengebied wil stimuleren. Daarnaast wil de gemeente bijdragen aan de grote publieke rijkdom van het platteland in de vorm van natuurschoon, cultuurhistorie, rust, duisternis, biodiversiteit en de toegankelijkheid. Met Buitenkans, gids voor het buitengebied, worden deze ambities verder ingevuld.

Het buitengebied van Enschede kenmerkt heeft een sterk wisselend uiterlijk met grote landschappelijke, historische en ecologische waarden. Het is een typisch Twents "verwevingslandschap": een mix van landbouw, bosbouw en natuur op een voor Nederland relatief reliëfrijke ondergrond (de stuwwal). De ruime aanwezigheid van

landgoederen en de esthetische kwaliteit daarvan vormen hierbinnen een extra dimensie. De gemeente wil deze identiteit graag vasthouden en richtinggevend laten zijn bij de ontwikkeling van nieuwe initiatieven. Of, anders gezegd het buitengebied van Enschede moet:

- Kwalitatief hoogwaardig zijn in de zin van landschappelijke identiteit en diversiteit, beleefbaar cultureel erfgoed en grote ecologische waarden.
- Vitaal en leefbaar zijn met voldoende perspectieven voor de landbouw en andere economische activiteiten.
- Beleefbaar en toegankelijk zijn voor de stedeling en andere bezoekers.
- Een gebied zijn waar men rust, ruimte, stilte en duisternis kan ervaren.

Buitenkans, gids voor het buitengebied, is opgesteld om uitvoering te kunnen geven aan bovengenoemde ambitie om meer mogelijk te maken in het buitengebied en tegelijkertijd de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. De gids is het instrument om sturing te geven aan nieuwe ontwikkelingen. Ruimtelijke kwaliteit is daarbij leidend. Het beleid uit de gids is doorvertaald in het Bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost.

Waterbeleid

Een nieuw element van de watervisie is dat het waterbeheer in een breed en integraal kader wordt gezet. Dat is nodig om de waterproblematiek in Enschede bij de wortel aan te pakken. Integraal waterbeheer is echter niet alleen nodig om knelpunten op te lossen, het biedt ook kansen voor het versterken van de kwaliteit van de leefomgeving. De watervisie heeft dan ook een positieve ontwikkeling van het water in en rondom de stad op het oog.

De uitwerking van de watervisie zit in het terugbrengen van de blauwe aders in Enschede, waarmee het water weer zichtbaar wordt gemaakt. De Watervisie heeft drie doelstellingen:

1. Water leidend bij de ruimtelijke inrichting.
2. Samenwerking tussen de 'waterpartners', inclusief burgers.
3. Water weer in de belevingswereld van de bewoners.

Principes bij de uitvoering daarvan zijn (deze zijn afgeleid uit de richtlijnen van de rijksoverheid):

1. Vasthouden, bergen, afvoeren. Regenwater zoveel mogelijk laten infiltreren in het gebied waar het valt, dus in de wijk zelf.
2. Herstellen van de 'nierwerking'. Het scheiden van schone- (hemelwater) en vuile (afvalwater) waterstromen.
3. Een doelmatige waterketen. Het minimaliseren van de kosten van de waterketen en van de negatieve effecten op het milieu.
4. Beleving van water. Vergroten van de ruimtelijke inrichting door water een rol te laten spelen in de leefomgeving.

De watervisie richt zich op vier schaalniveaus. Het eerste en hoogste schaalniveau betreft de invloed van het water in de gemeente Enschede op het water in Twente. Hierbij staat het bergen van afstromend water (retentie) centraal. Het tweede schaalniveau betreft het grondgebied van de gemeente. Hier wordt met name aandacht gegeven aan het weer zichtbaar maken van het water in de stad, gekoppeld aan de optimalisatie van een duurzame waterketen. Het derde schaalniveau betreft de

woonwijk of het stroomgebied. Op dit niveau richt de aandacht zich op de invloed van het waterbeheer op de beleving van de ruimte. Het vierde schaalniveau betreft de woningen en percelen in stad en buitengebied. Hier richt de aandacht zich met name op het vasthouden en infiltreren van neerslag. Deze vier schaalniveaus komen samen in het terugbrengen van de blauwe aders in Enschede.